

SHAXSGA YO‘NALTIRILGAN YONDASHUV ASOSIDA INNOVATSION METODLARNI TA’LIM JARAYONIDA QO‘LLASHNING AHAMIYATI

p.f.f.d., Dotsent M.E.Xallokova

Farg‘ona davlat universiteti, O‘zbekiston

Doktorant N.M.Turg‘unova

“TIQXMMI” Milliy tadqiqot universiteti, O‘zbekiston

Magistrant S.M.Qodirova

Farg‘ona davlat universiteti, O‘zbekiston

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta’lim muassalarida ta’lim olayotgan o‘quvchilarga shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvi asosida ta’lim jarayonida innovatsion metodlarni qo‘llash orqali ularning shaxsiy fikrlashini, fikrlash qobiliyatini o‘stirish, nutqini ravon bo‘lishida va fikrini tutilmay bayon etishini rivojlantirishdagi ahamiyati keltirib o‘tildi. Bolalarning maktab yoshidan boshlab fikrlash qobiliyati va uning shaxsiyatini rivojlantirish uning kelajakdagi tasavvurining kengayishiga juda katta ta’sir ko‘rsatadi. Ayniqsa, ushbu metodlarni o‘yin tarzida olib borish orqali bir qancha natijalar olindi va unga xulosalar keltirib o‘tildi.

Kalit so‘zlar: innovatsion, o‘yinlar, metodlar, konseptuallik, mustahkamlik, samaradorlik, boshqarish qobiliyati.

Аннотация: Аннотация: В данной статье, на основе личностно-ориентированного подхода к учащимся, обучающимся в дошкольных учреждениях, было отмечено их значение в развитии личностного мышления, навыков мышления, развитие речи и свободное выражения своего мнение посредством применения инновационных методов в образовательном процессе. Способность детей мыслить до школьного возраста и развитие его личности оказывают огромное влияние на расширение его будущего воображения. В частности, используя эти методы в игровой форме, было получено несколько результатов и сделаны выводы.

Ключевые слова: инновационный, игры, методы, концептуальность, последовательность, эффективность, умение управлять.

Abstract: In this article, based on a person-oriented approach to students studying in preschool institutions, their importance in the development of personal thinking, thinking skills, speech development and free expression of their opinions through the use of innovative methods in the educational process was noted. A child's ability to think before school age and his personality development have a huge impact on expanding his future imagination. In particular, using these methods in a playful way, several results were obtained and conclusions were drawn.

Key words: innovative, games, methods, conceptuality, consistency, efficiency, management skills.

Bugungi kunda maktabgacha yoshdagi bolalarning o‘shish rivojlanishida maktabgacha ta’lim muassasasalari juda katta rol o‘ynaydi. Bunda bolani xatosiz gapirishga o‘rgatish, uning nutqini to‘g‘ri rivojlanishini ta’minlash va vaziyatga bog‘liq holatda gapirish qobiliyatini o‘shishida muhim o‘rin tutadi. Bog‘cha yoshidagi bolalarning har biri o‘ziga xos qarashlarga egadir. Ularning o‘rganish usullari, yordam so‘rash usullari, qiziqishlari turlicha bo‘ladi. Maktabgacha ta’lim tashkilotlaridan boshlab bolalarning shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvlar asosan shaxsiy qobiliyatlari va ehtiyojlari bo‘yicha yaxshilanib boradi.

O‘quvchilarning psixologik holati va ta’lim jarayonidagi yangicha yondashuvlar rivojlanishida o‘z ta’sirini ko‘rsatmay qolmaydi. Mamlakatimizda ko‘plab ta’lim tashkilotlarida yangicha metodlardan foydalanish sekin asta kirib kelmoqda. Ammo bolalarning psixologik holatiga ko‘ra, ularning unikalligini hisobga olgan holatda faqat bir metodni qo‘llashni o‘zi kamlik qiladi.

Maktabgacha ta’lim muassasalarida innovatsion metodlardan foydalanish har bir bola uchun ahamiyatli hisoblanib, ularning rivojlanishida har biriga turlicha ta’sirlari bor. Bu bolaning atrof-muhiti, qiziqishlari, qobiliyatlaridan kelib chiqqan holda yaqqol ko‘rinadi.

Innovatsion so‘zi ingliz tilidan olingan bo‘lib ixtiro degan ma’noni anglatadi. Maktabgacha ta’lim muassasasida innovatsion faoliyatning maqsadi o‘quv jarayonining samaradorligini oshirish va yaxshi natijalarga erishishdir. Innovatsiya - bu atrof-muhitning bir holatdan ikkinchisiga o‘zgarishiga olib keladigan yangi

komponentni yaratish va ishlatishdir. Shunga ko‘ra, ta’lim jarayonida innovatsion texnologiyalar yangi, ilgari mavjud bo‘lmagan komponentni yaratishni anglatadi.

Innovatsion metodlarning maktabgacha ta’lim muassasalarida qo‘llanilishi nafaqat bolalar uchun balki tarbiyachi pedagoglarga juda katta mas’uliyat yuklaydi va unga quyidagicha vazifalarni yuklaydi:

- o‘quvchilarning individualligini rivojlantirish;
- bolalarning tashabbuskorligi, mustaqilligi va ijodiy o‘zini namoyon qilish qobiliyatini rivojlantirish;
- tadqiqot faoliyatiga qiziqish va qiziqishni oshirish;
- o‘quvchilarning turli xil faoliyat turlari (o‘yin, kognitiv va boshqalar)da rag‘batlantirish;
- bolalarning intellektual fikrlash darajasini oshirish;
- ijodkorlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirish.

Tuzatish ishlarida zamonaviy texnologiyalardan foydalanishning ijobiy tomoni shundaki, turli noan’anaviy texnika va usullardan foydalanish bolalarning diqqatini, xotirasini rivojlantirishga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi, bolalarning charchashining oldini oladi.

Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida ta’lim jarayonlariga nafaqat bizning mamlakatimizda ko‘plab rivojlangan mamlakatlarda katta ahamiyat beriladi. Bunga sabab insonning kelajakdagi kim bo‘lishi uning dunyoqarashi bog‘cha yoshidanoq shakllanib, shaxsiy yondashuvlari va qarashlari rivojlanish yoshi hisoblanadi. Jumladan, rus tarbiyachisi Y.V.Novikova o‘rganishlari natijasida quyidagicha xulosalarni keltirib o‘tdi.

Rossiya rivojlanishining hozirgi bosqichida ta’lim jarayonlarida ko‘plab o‘zgarishlarni keltirish mumkin: ta’lim mazmuni yanada murakkablashmoqda, maktabgacha tarbiyachilarning e’tiborini bolalarning ijodiy va intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishga, hissiy-irodaviy va motorli sohalarni tuzatishga qaratmoqda;

An’anaviy usullar bolaning kognitiv rivojlanishini oshirishga qaratilgan faol o‘qitish va tarbiya usullari bilan almashtiriladi. Bunday o‘zgaruvchan sharoitlarda

maktabgacha tarbiya o‘qituvchisi bola rivojlanishining turli xil integratsiyaviy yondashuvlari va zamonaviy texnologiyalarning keng doirasini boshqarish imkoniyatiga ega bo‘lishi kerak.

Har qanday pedagogik texnologiya aniq bir asosiy uslubiy talablarga javob berishi kerak (ishlab chiqarish mezonlari).

Kontseptuallik ma'lum bir ilmiy kontseptsiyaga, jumladan, ta'lim maqsadlariga erishish uchun falsafiy, psixologik, didaktik va ijtimoiy-pedagogik asoslashga tayanishni nazarda tutadi.

Mustahkamlik tizimning barcha xususiyatlarining mavjudligini o‘z ichiga oladi: jarayonning mantiqiyliigi, uning barcha qismlarining o‘zaro bog‘liqligi, yaxlitligi.

Boshqarish qobiliyati diagnostika maqsadlarini belgilash, rejalashtirish, o‘quv jarayonini loyihalash, bosqichma-bosqich diagnostika, natijalarni tuzatish uchun vositalar va usullarni o‘zgartirish imkonini beradi.

Samaradorlik xarajatlar nuqtai nazaridan optimallikni va ma'lum bir o‘qitish standartiga erishish kafolatini ko‘rib chiqadi.

Qayta ishlab chiqarish pedagogik texnologiyani bir xil turdagi boshqa ta'lim muassasalarida, boshqa fanlar tomonidan qo‘llash (takrorlash, ko‘paytirish) imkoniyatini nazarda tutadi.

Nodavlat ta’lim tashkilotida olib borilgan bir qancha izlanishlarga ko‘ra, maktabgacha ta’lim muassasasa o‘quvchilari bilan dars olib borish jarayonida bir qancha metodlarni qo‘llab ko‘rildi.

Maktabgacha tarbiyachilarning asosiy vazifasi bolalar bilan ishlashni tashkil etish usullari va shakllarini, shaxsiy rivojlanishning belgilangan maqsadiga optimal mos keladigan innovatsion pedagogik texnologiyalarni tanlashdir.

Tadqiqot uslubi

Maktabgacha ta’lim muassasasa tarbiyalanuvchilaridan monitoring sifatida quyidagi tadqiqot usullari: "Keys usuli", "Monotip", "Didaktik o‘yin" "Kontur xaritasi", "Psixologik o‘yinlar", "Tezlikni oshiruvchi ‘Uy’ o‘yinlari” qo‘llanildi.

Ish faoliyatini baholash uchun ball tizimi qo‘llanildi:

- 3 ball - yuqori daraja;

- 2 ball - o‘rtacha daraja;
- 1 ball - past daraja.

O‘rtacha arifmetik topildi. Model ta’lim muhitining o‘zaro bog‘langan tarkibiy qismlari tizimi bo‘lib, uning markaziy o‘rni maktabgacha yoshdagi bolalar uchun innovatsion o‘qitish usullari va pedagogik texnologiyalardir.

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun faol usullar tashabbuskorlikka va o‘z nuqtai nazarini ifoda etish imkoniyatini beradigan munozaralardir. Faol o‘yinlar rivojlanishiga yordam beradi.

Psixologik mashg‘ulotlar o‘quv jarayoni ishtirokchilarini psixologik-pedagogik qo‘llab-quvvatlash doirasida o‘tkaziladi.

Interfaol usullar - rivojlanayotgan sub'ekt-makon muhitidan foydalangan holda ijodiy vazifalar (badiiy va estetik ta'lim).

Keys - muammoli masalalar, muammoli vaziyatlar, ertaklar asosidagi muammoli topshiriqlar va turli o‘yin momentlari misollariga asoslangan usul.

Didaktik o‘yinlar turli xil vositalardan keng foydalangan holda o‘rganishning asosidir.

1-jadval

№	Metod nomi	Birinchi yarim yillik(2023)	Ikkinchi yarim yillik(2023)
1	Keys usuli	1,58	1,81
2	“Kontur xaritasi” didaktik o‘yini	1,70	2,26
3	Tezlik uchun “uy qurish” o‘yini	2,14	2,45
4	Monotip	2,49	2,89
5	Psixologik o‘yin	2,09	2,62

Agar siz diagramma tuzsangiz, modelning samaradorligini aniq belgilashingiz mumkin. "Monotip" texnikasidan foydalangan holda eng yaxshi natija. Psixologik o‘yinda birinchi va ikkinchi qiymatlar o‘rtasidagi katta farq. Keys usulini belgilash bo‘yicha eng past natijalarni ko‘rsatdi.

Maktabgacha ta‘lim muassasasa o‘quvchilarda ta‘lim jarayoni asosan o‘yin holatida tashkil etilishi rivojlanishning asosiy ahamiyatli xususiyatlaridan biri hisoblanadi. O‘yin faoliyati asosan psixologik yoki ruhiy hujum shaklida o‘tkazilishi eng muhim usullardan biri hisoblanadi. Usulning psixologik mohiyati shundan iboratki, oddiy munozara, munozaralar ko‘proq ongliroq bo‘lib, asosiy fikrlarni shakllantirishga harakat qiladi.

Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, bolani dunyoviy bilimlarga tayyorlashda, fikrlash qobiliyatini o‘stirishda, uning xotirasida ma‘lumotlarni saqlab qolishining eng zo‘r metodlaridan biri bu o‘sha obyektini ko‘rsatib, uning ishlash jarayoniga kirib bevosita ishtirok etishidir. Shunga ko‘ra, maktabgacha ta‘lim muassasalarida ham o‘quvchilarning rivojlanishida ularga yangi bilimlarni o‘rgatish jarayonida innovatsion metodlar yoki ushbu metodlarni o‘yin tarzida tashkil etish ham uning fikrlash qobiliyatining o‘sishida va xotirasida ma‘lumotlarni saqlab qolishidagi zo‘r usuldan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xallokova, M., & Qodirova, S. (2023). SHAXSGA YO‘NALTIRIGAN TA‘LIMNING BOLALAR RUHIYATIGA TA‘SIRINI O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(12 SPECIAL), 221–224. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/4100>
2. Qodirova, S. M., & Xallokova, M. E. (2023). MAKTABCHA TA‘LIMDA SHAXSGA YO‘NALTIRILGAN YONDASHUV XUSUSIYATLARIGA OID XORIJIY TAJRIBALAR. *Models and methods in modern science*, 2(13), 122-125.
3. Maksuda, X. A. L. L. O. K. O. V. A., & QODIROVA, S. (2023). MAKTABGACHA TA‘LIMDA SHAXSGA YO‘NALTIRILGAN YONDASHUV ASOSIDA TA‘LIM JARAYONINI TASHKIL ETISH VA REJALASHTIRISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. *Journal of Pedagogical and Psychological Studies*, 1(8), 3-9.

4. Turg‘unova, N. (2023, November). MASOFAVIY TALIMDA FOKUS INTERFEYS TAQDIMOTI. In *Conference on Digital Innovation: "Modern Problems and Solutions"*.
5. Muqaddasxon, M., & Turg‘unova, N. (2023, October). MOBIL ILOVALARNI ISHLAB CHIQISH VA ULARDAN FOYDALANISHDA XAVFSIZLIK PARAMETRLARI AHAMIYATI. In *Conference on Digital Innovation: "Modern Problems and Solutions"*.
6. Ergashevna, X. M., & Yuldashevna, S. G. (2022). NODAVLAT MAKTABGACHA TA’LIM MUASSASALARIDA TA’LIM SIFATINI OSHIRISHNING NAZARIY METODOLOGIK ASOSLARI. *BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(11), 19-24.
7. Ergashevna, X. M., & Rasuljonovna, X. R. (2022). MAKTABGACHA TA’LIMDA PEDAGOG VA MUTAXASSISLARNING KASBIY KOMPETENTLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI. *IJTIMOY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(11), 31-36.
8. Khallokova, M. E. (2022). Theoretical And Methodological Fundamentals of Improving the Quality of Education in Non-State Educational Institutions. *Journal of Positive School Psychology*, 11638-11646.
9. Xallokova, M. (2022). Nodavlat ta’lim muassasalarida ta’lim tizimini modernizatsiyalash. *Obshestvo I innovatsii*, 3(1), 151-157.